

Sygn. akt: III AUa 352/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak (spr.)

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn

SSA Mirosław Godlewski

Protokolant: st. sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2014 r. w Łodzi

sprawy **A. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w W.**

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia,

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 3 grudnia 2013 r., sygn. akt: VI U 2394/13;

- 1. zmienia zaskarżony wyrok tylko w ten sposób, że A. S. nie jest zobowiązana do zapłaty odsetek za okres do daty wydania decyzji, to jest w kwocie 5 546,04 (pięć tysięcy pięćset czterdzieści sześć 04/100) złotych;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części.**

III AUa 352/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 sierpnia 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. zobowiązał A. S. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 lipca 2010 roku do 30 czerwca 2013 roku w kwocie 27 303,24 zł i odsetek za okres od 26 lipca 2010 roku do 20 sierpnia 2013 roku, to jest do dnia wydania decyzji w kwocie 5 546,04 zł.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Płocku oddalił odwołanie A. S. od powyższej decyzji.

Wyrok sądu pierwszej instancji zapadł w następującym stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy: A. S., wdowa po E. S. zmarłym (...)roku, od dnia zgonu męża pobierała rentę rodzinną przyznaną na rzecz kilkorga małoletnich dzieci zmarłego. Od 1 września 1997 roku wygasło prawo do świadczenia na rzecz dzieci zmarłego, a w dniu 29 sierpnia 1997 roku A. S. złożyła w organie wniosek o przyznanie renty rodzinnej po mężu na swoją rzecz. Wniosek podpisała swoim drugim imieniem (...). Decyzją z 11 września 1997 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. przyznał A. S. prawo do stałej renty wdowiej po E. S. począwszy od 1 września 1997 roku, przy czym w decyzji błędnie wskazano

imię uprawnionej (...). Imię uprawnionej skorygowano dopiero począwszy od decyzji waloryzującej świadczenie w 2008 roku.

W piśmie z 8 lipca 2013 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w W. zwróciła się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o udostępnienie danych celem weryfikacji zasadności podlegania A. S. ubezpieczeniu zdrowotnemu w KRUS. W piśmie tym zawarto informację, że A. S. od 26 lipca 1994 roku pobiera świadczenia z ubezpieczenia emerytalno-rentowego rolników. W związku z tą informacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 15 lipca 2013 roku wstrzymał wypłatę renty rodzinnej dla A. S., począwszy od dnia 1 lipca 2013 roku. Decyzją z 6 sierpnia 2013 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odmówił A. S. prawa do zbiegu świadczeń. Jednocześnie poinformowano uprawnioną, że pobierana przez nią emerytura z ubezpieczenia rolniczego jest świadczeniem korzystniejszym niż renta rodzinna przyznana w ZUS i dlatego KRUS będzie nadal wypłacała jej emeryturę rolniczą.

Sporną decyzją z 20 sierpnia 2013 roku, wymienioną na wstępie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres 3 lat wstecz od daty wstrzymania wypłaty świadczenia, to jest za okres od 1 lipca 2010 roku do 30 czerwca 2013 roku i naliczył odsetki od tej kwoty liczone od 27 lipca 2010 do dnia wydania decyzji.

A. S. we wniosku z 29 sierpnia 1997 roku o przyznanie renty rodzinnej po mężu nie ujawniła, że jest uprawniona do świadczeń z rolniczego ubezpieczenia rolniczego, które pobiera od 1994 roku. Na odwołaniu decyzji o przyznaniu renty rodzinnej dla skarżącej zawarto pouczenie o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty i o obowiązku powiadomienia organu o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu albo przyznanej przez inny organ (pkt V pkt 6 pouczenia zawartego w decyzji z 1 lipca 1997 r. w aktach ZUS). Takiej samej treści pouczenie zawarto również w decyzjach z 14 stycznia 2003 roku (pkt VII podpkt 1), 15 marca 2005 roku, 15 marca 2007 roku oraz kolejnych decyzjach waloryzujących świadczenie (decyzje w aktach rentowych). Mimo tych pouczeń skarżąca nie powiadomiła Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o pobieraniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników.

W tym stanie faktycznym sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw do uwzględnienia odwołania, powołując się na treść art. 69 uprzednio obowiązującej ustawy z 14 grudnia 1982 roku o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, jak i art. 95 obecnie obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 138 ust. 1 i ust. 4 tej ostatnio wymienionej ustawy.

W apelacji skarżąca podniosła, że wyrok sądu pierwszej instancji jest dla niej krzywdzący bowiem został wydany z naruszeniem zasad współzycia społecznego. Zarzuciła Sądowi Okręgowemu w Płocku niewyjaśnienie wszystkich okoliczności sprawy, a przede wszystkim udzielenia jej przez pracownika (...) Oddziału w Ż. błędnych informacji, że może korzystać z renty rodzinnej po mężu i jednocześnie świadczeń z KRUS. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Podniosła, że jest osobą schorowaną i trudno jest jej zrozumieć pouczenia zawarte w decyzji, a sąd nie wziął pod uwagę jej sytuacji zdrowotnej. Do apelacji załączyła zaświadczenia o stanie zdrowia.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje: apelacja jest częściowo uzasadniona jednakże z innych przyczyn niż w niej wskazanych. Na wstępie zauważyć należy, że skarżąca w apelacji nie kwestionuje faktu pobierania nienależnego jej świadczenia, ani wysokości pobranych nienależnie świadczeń, natomiast uważa, że nie powinna być ona wzywana do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej po mężu ze względu na zasady współzycia społecznego, gdyż pobrane świadczenie zużyła na koszty utrzymania rodziny i leki. To jednak okoliczności podniesione w apelacji nie mogą mieć wpływu na rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie. Po pierwsze w prawie ubezpieczeń społecznych nie stosuje się klauzul generalnych. Przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych są przepisami bezwzględnie obowiązującymi i przy ich stosowaniu ani organ rentowy, ani sąd nie mogą mieć na uwadze zasad współzycia społecznego, przepisy te muszą być bezwzględnie przestrzegane w stosunku do wszystkich nawet, jeśli jawią się one osobie zainteresowanej jako subiektywnie niesprawiedliwe. Po drugie wbrew twierdzeniom skarżącej została ona właściwie pouczona na piśmie w decyzji o przyznaniu renty rodzinnej, jak również w późniejszych decyzjach o

podstawach zawieszenia wypłaty świadczenia i o obowiązku powiadomienia organu rentowego o pobieranych innych świadczeniach z ubezpieczeń społecznych, również tych, które przyznał inny organ. Poza tym trudno jest przyjąć, że skarżąca została wprowadzona w błąd przez urzędnika organu rentowego jakoby mogła pobierać dwa świadczenia z ubezpieczenia społecznego, to jest z ubezpieczenia rolników indywidualnych oraz z ubezpieczenia pracowników skoro ubiegając się o rentę rodzinną po mężu nie podała we wniosku informacji, że jest już uprawniona do renty, czy też emerytury z własnego ubezpieczenia rolniczego. W okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy przyjąć raczej należy, że to skarżąca wprowadziła w błąd organ rentowy nie ujawniając we wniosku o przyznanie świadczenia faktu pobierania przez nią świadczenia z ubezpieczenia rolników indywidualnych. W tym miejscu przypomnieć wypada, że zgodnie z art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267, z późn. zm.), obowiązującej w dacie przyznania ubezpieczonej prawa do renty rodzinnej skarżącej przysługiwało tylko jedno świadczenie. Obecnie zagadnienia zbiegu prawa do świadczeń z odrębnego systemu ubezpieczeń społecznych rolników indywidualnych i z ustawy o emeryturach i rentach z FUS reguluje art. 33 ust. 1 i ust. 2 ustawy z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2013, poz. 1403.) w związku z art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1440) – zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach z FUS. W myśl tych przepisów skarżąca była uprawniona do pobierania tylko jednego z przyznanych jej świadczeń. W tym przypadku tylko do emerytury rolniczej jako świadczenia korzystniejszego.

W myśl art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia zobowiązana jest do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia, zgodnie z ustępem 2 art. 138 ustawy uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. W świetle powołanych wyżej przepisów prawa nie ulega wątpliwości, że skarżąca przez 16 lat pobierała nienależną jej rentę rodzinną po mężu i zobowiązana jest do jej zwrotu w granicach określonych art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl bowiem tego przepisu. organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko za okres nie dłuższy niż 3 lata. Zatem decyzja zobowiązująca skarżącą do zwrotu renty pobranej nienależnie za okres od 1 lipca 2010 roku do 30 czerwca 2013 roku ma swoje umocowanie w przepisach przytoczonych wyżej.

Odrębnym zagadnieniem w sprawie jest natomiast kwestia naliczenia w spornej decyzji odsetek od nienależnie pobranych świadczeń. Ustawową podstawę do żądania odsetek od kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych stanowi przepis art. 84 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013r., poz. 1442 ze zm.). W myśl tego przepisu osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń podlegających zwrotowi, jako nienależnie pobranych, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym. W tym miejscu zauważyć bowiem należy, że chociaż świadczenia z ubezpieczeń społecznych należą się z mocy prawa, to jednak wypłacane są na podstawie decyzji administracyjnych. Brak jest zatem podstaw do przyjęcia tezy, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Odsetki mogą być naliczane dopiero po wydaniu przez organ rentowy decyzji o obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, jeżeli zobowiązany nie wykona obowiązku zwrotu w terminie. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 3 lutego 2010 roku w sprawie I UK 210/09 (LEX nr 585713), a które Sąd Apelacyjny w Łodzi w pełni podziela.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny w Łodzi na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w części dotyczącej odsetek od nienależnie pobranych świadczeń i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację w pozostałej części jako pozbawioną uzasadnionych podstaw.